

ŠTÚDIE

17. januára 2011 sa konal v Ústave slovenskej literatúry SAV celoústavný seminár s názvom *Diferencia. Identity a hranice II*, ktorý tematizoval niekoľko problémových okruhov rovnomennej grantovej úlohy VEGA 2/99/08 (vedúca riešiteľka prof. PhDr. Jelena Paštéková, CSc.). Spolu s inými textami, ktoré boli v procese riešenia výskumného projektu priebežne uverejňované v literárnych časopisoch a zborníkoch, sme štúdie odovzdali ako záverečný výstup kolektívneho projektu.

Projekt bol pokračovaním riešenia predchádzajúcej výskumnej úlohy *Sebaidentifikácie a hranice*, ktorá sa zaoberala procesmi spoločenskej a subjektívnej sebaidentifikácie po roku 1918. Už pri výskume kolektívnych identít sme sa usilovali postihnúť pnutie medzi kolektívnou identitou a individuálnou vôľou jednotlivca. Absenciu identity alebo jej neadekvátnu prítomnosť tvorivá osobnosť vyrovnáva prostredníctvom prepojenia hladín vnútrajška a vonkajška. Prenesenie dôrazu z objektovo-subjektivej relácie na oblasť diferenciácie a diferencie umožnilo usúvzťažniť výskum umeleckého (literárneho, filmového) diela s umeleckým (literárnym) procesom.

Diferenciu pokladáme za stupeň vedomia alterity, obsiahnutý v koncepte estetickéj autonómnosti umeleckého diela, pričom hranica reprezentuje limit osobnostnej sebaidentifikácie. Tieto spoločné premisy sa zračia vo východiskovej metodologickej blízkosti riešiteľov, ktorá vychádza z ich dlhodobej vedeckej orientácie a premietla sa do ich individuálnych konkrétnych výskumných zadanií. Rámčujú ich filozofické a umenovedné koncepty druhej polovice 20. storočia, situované na viacerých úrovniach: výskum kultúrno-semiotických a žánrových stereotypov, typológia narácií, medialita. Sprítomňujú sa prostredníctvom premeny podôb slovenskej poézie, prózy, filmu.

Na seminári odznali príspevky k trom prierezovým výskumným podtémam:

1. Diferencia kolektívnej a individuálnej identity v umení 20. storočia

Pavel Matejovič: *Náhoda ako subverzívny prvok filozofického a estetického diskurzu šesťdesiatych rokov*; Jelena Paštéková: *Indexy totalitarizmu a pop-kultúrne intervenencie v slovenskom hranom filme. Príspevok k medialite súčasného umenia*;

2. Zmeny literárnej obraznosti, individuálna a skupinová diferencia

Fedor Matejov: *Básnický svet, text, pomenovanie. (Z problematiky slovenskej poézie šesťdesiatych rokov) – s presahom do ďalších desaťročí*;

3. Pozitívny stereotyp ako katalyzátor zmeny naratívnych rámcov v druhej polovici 20. storočia

Zora Prušková: *Tematické diferencie v koncepte referenčného (moderného) a auto-referenčného (postmoderného) narativu alebo ako si porozumieť s literatúrou*.

Jelena Paštéková